

זיאת תורת השבת

בס"ד | שנה שנייה | פרשת ויגש תשפ"ד | עלון מס' 62

- "נכון", השבתי.
- "ולמדתם בישיבת פוניבז' בעבר?" - הוסיף לשאול.
- "כן! כן!"

- "שמא זוכרים אתם בשיעור שלכם בחור בשם פלוני?"
בבת אחת הוא הצליח להחזיר אותי שלוש שנה אחורנית. אותו בחור שהזכיר אכן למד בשיעור שלי, והיה נחשב לבחור שקט ועדין, נעים ונינוח במיוחד. בני הישיבה אהבו מאוד ללמוד אתו, והיה לו מעמד חשוב בשיעור. תמיד הצליח לקבוע חברותות טובות בסדרי הלימוד. אך ביום בהיר בעיצומו של זמן חורף שיעור ג', הוא עזב את הישיבה במפתיע. בזמנו הדבר עורר פליאה רבה, אך מאז לא ידענו דבר אודותיו.

"ובכן, אני הוא אותו בחור" - אמר האיש בחיוך מבויש. התרגשתי להיגש עמו פנים מול פנים לאחר עשרות שנות נתק, וקיבלתי אותו בחום ובלבביות. המשכתי להתעניין בו, מה אתו ובאיזה תחום הוא עוסק. הוא השיבני שברוך ה' הוא בעל משפחה ברוכה, ועיסוקו הוא בתחום ההנדסה ותכנות מחשבים כבר קרוב לעשרים שנה, ועושה חיל בעבודתו.

ניצלתי את ההזדמנות ושאלתי אותו מדוע הוא עזב בזמנו את הישיבה ביום בהיר בעוד היה נראה לכולנו שהוא מצליח מאוד בישיבה? הוא פתח בפני את סגור ליבו וסיפר מה אירע עמו אז, בימי שבתו בישיבה: "הבה ואגלה לך סוד, אכן למדתי תקופה

בישיבה, אך אותם השנתיים וחצי היו עבורי הצגה אחת גדולה. הכישרון שלי היא בדרגה די נמוכה, ויחד עם זאת הרמה הלימודית שלי. כשבני הישיבה עסקו בפלפול והעמדת שיטות הראשונים והאחרונים, אני בקושי הבנתי את פשט דברי הגמרא... אולם היה לי לכל הפחות שכל לשותוק, שכן רציתי ללמוד בישיבה חשובה, והיות שידעו שאני שתקן לא ציפו ממני שאראה את ידיעותי ורמת הבנתי. כך התקיימו בי דברי שלמה המלך: "גם אוויל מחריש חכם יחשב" (משלי יז, כח), והצלחתי איך שהוא להשתלב כאחד הבחורים המצליחים בשיעור, מבחינת חברותות טובות ומעמד, גם מבלי שקיבלתי טעם אמיתי בלימוד. עד שהגיע אותו היום, באמצע זמן חורף של שיעור ג', פתאום הרגשתי שאיני מסוגל עוד להמשיך 'לעבוד' על כולם. היתה בי תחושה של זבזב זמן, שאני מעביר את זמני לריק ולהבל מבלי לקבל שום תועלת אמיתית מהלימוד בישיבה. התייעצתי עם מי שסמכתי עליו וקיבלתי החלטה לעזוב את הישיבה."

"אך עדיין לא זכיתי להבין על מה מגיעה לי הנשיקה?" - שאלתי.

והוא השיבני תשובה מפעימה: "בערך כחמש שנים לאחר נישואי פגשתי אותך ברחוב ושוחחנו בידידות מבלי להיכנס לפרטים בנוגע למה שעבר עלי בשנים האחרונות. בין הדברים אמרת לי בחיוך שבמחברות שלך על מסכת בבא מציעא מוזכר השם שלי, כמי ששאל בזמנו שאלה נפלאה את ראש הישיבה רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל...". הוא אכן הזכיר לי את המעמד ההוא, בו השיעור את שאלתו לפני רבי שמואל.

היה זה לאחר השיעור, כאשר רבי שמואל עמד מוקף בעשרות בחורים כגורן עגולה, שבאו לשוחח עימו בלימוד, וביניהם עמד אותו בחור. כששאל הלה את שאלתו, הביע רבי שמואל הנאה וקורת רוח מיוחדת, ואף הגדיר את השאלה באופן בהיר מלוטש ומבריק, ואני לתומי כתבתי אותה בשעת מעשה במחברתי.

ולא יכול יוסף להתאפק

להתאפק - להתחזק, מעולם אבותינו רחמנים הם (לק"ט) מידת הרחמנות ירושה היא לנו מאבותינו, ולא לחינם אמרו חז"ל (יבמות ע"ט). שמי שאין בו מידה זו אינו ראוי להתגייר ולהיבדק בעם ישראל.

סיפר הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א: רבים הכירו בבני-ברק יהודי יקר בשם רבי ברוך, שנוולד גמד. באופן קבוע הוא עטה בגדים רבניים חשובים, חבש מגבעת רבנית מכובדת והיה שעון על מקל שראשו מצופה בכסף טהור. מקומו הקבוע היה בכותל המזרח של כולל 'חזון-איש' סמוך למקום מושבו של מרן ה'חזון-איש' זצ"ל, והילדים רחשו לו כבוד יוצא דופן.

בהזדמנות מסוימת סיפר לי אבי מורי שליט"א כיצד התגלגלו הדברים שהלה זכה לקרבה כה מעניינת, ולהערכה והוקרה מה'חזון איש'. בצעירותו היו הילדים מרבים להציק לו מחמת מראהו השונה, ובשל כך הידרדר עוד יותר מצבו הנפשי שהיה ירוד גם כך. הוריו עמדו מן הצד וראו בעיניים כלות כיצד בנם נכלם ברבים על לא עוול בכפו. כאבם נודע ל'חזון איש', והוא הציע להורים לנסות ללמדו אומנות כתיבת סת"ם, כדי שיוכל להגיה ולתקן - ואולי אף לכתוב - מעט סת"ם.

רבי ברוך אכן היה בעל

כשרון והצליח תוך תקופה קצרה לרכוש ידע רב בתחום. באותה הזדמנות הציע ה'חזון-איש' להלבישו במגבעת רבנית וחליפה מכובדת ולהצמיד לו מקל מכסף כדי להקנות לו מעמד נכבד. מאז הוענק לו התואר 'הסופר של החזון איש'. בביתו של ה'חזון-איש' -

סמוך למקומו - העמידו לר' ברוך סגנדר מיוחד נמוך קומה כדי שיחאם למידותיו. וכך עד סוף ימיו של 'חזון איש' ישב רבי ברוך בעת התפילה סמוך אליו מבלי שאיש יעז לפגוע בו או להציק לו. ומאז השתנה מצב רוחו לטובה באופן פלאי. הוא היה הולך ברחוב בקומה זקופה, והילדים העניקו לו תוארי כבוד: "הנה הסופר של החזון איש!"... "הנה האיש שיושב ב'מזרח' סמוך לחזון איש!"...

גם לאחר פטירת ה'חזון איש' נקבע מקומו בכותל המזרח של הכולל עד פטירתו.

פעולה זו הצליחה לנטוע בו תחושה נפלאה שהוא בעל מעמד נכבד בעמיו למרות מראהו החיצוני. בפטירתו אף הותר אחריו צוואה מפורטת מי יזכה בספרים ובחפצים האישיים שלו, כמנהגם של בעלי בתים חשובים...

אם נתבונן בכך נבחין שהנהגת ה'חזון איש' במעשה זה לא היתה רק הטבה גרידא עם האיש ועם בני משפחתו, אלא החזו"א גם בכך לבנות לר' ברוך אישיות חדשה, לרומם את רוחו, לשנות את כל המעמד שלו מן הקצה אל הקצה. ממש - 'להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים' (ישעיה נז, טו)!

עוד סיפר הרב טורק שליט"א: היה זה לפני שנים אחדות. ישבתי באולם שמחות בבני-ברק, לפתע נכנס לאולם אדם שהיה נראה בסביבות הגיל שלי ואינו מוכר לי. להפתעתי הוא ניגש אלי בהתרגשות, חיבק אותי ונישק אותי על לחיי לעין כל. חשתי אז תחושה מאוד לא נעימה לקבל כך נשיקה לפני כולם מאדם שאינו מוכר.

- "הזכירו לי מי אתם?" - שאלתי בעדינות.
- "קוראים לכם כך וכך, לא?" - שאל.

"לאחר המפגש בינינו", המשיך הלה לספר לי את סיפורו, "באתי הביתה ופרצתי בבכי. חשבתי לעצמי: 'האינך מתבייש שלא לפתוח ספר במשך כל היום? והרי אתה מוזכר בשיעורי רבי שמואל!'"

המחשבה הזאת רדפה אחרי שעה ארוכה, ניקרה במוחי ולא הרפתה, עד שקמתי ועשיתי מעשה. עוד באותו ערב נכנסתי לחנות הספרים הסמוכה לביתי ורכשתי גמרא חדשה מסכת 'בבא מציעא', ויחד עם זאת את הספר 'שיעורי רבי שמואל' על מסכת

זו, חזרתי הביתה והתחלתי ללמוד את המסכת דף אחרי דף. אמנם לא עזבתי את עבודתי, אולם מאז קיבלתי על עצמי שכשאתי שב בערב אני יושב ולומד לפחות דף גמרא, מתובל בעומק סברותיו של רבי שמואל... ובלילי שבת ובמוצאי שבתות שעתותי יותר פנויות בידי אקדיש כל רגע פנוי ללימוד התורה.

העונג הגדול מכל מילה של רבי שמואל הקנו לי טעם אמיתי בלימוד, ומאז שילדי היו קטנטנים הם ראו אותי יושב ולומד בכל רגע פנוי, וממני למדו גם כן לעשות כך, ובזכות כך זכיתי

לבנים תלמידי חכמים, בחורי חמד שלומדים בישיבות קדושות. הכל בזכות אותו פרגון שהשמעת באוזני באקראי באותה הפגישה כדי להיטיב עם רוחי..."

"בגלל זה הענקתי לך את הנשיקה!" - הפטיר. ראו מה מילה אחת במקומה יכולה לחולל! מדהים! (אוצרותיהם אמלא)

הוא היה אומר: כל ילד חכם מרבה מפעוליו, למה הוא דומה, לאיך יעצפיו מרפין ויעשיו מעשיו, והרינו פאה ועקרתי והפכתי על פניו, יעצמר (ירמיה, יז). והיה פניו ערבה ולא יראה כי יבוא לוב ויספן זמרים פמקרי ארץ מלטה ולא השם. אבל כל יעפעעיו מרפין מןקמתי, למה הוא דומה, לאיך יעצפיו מעשיו ויעשיו מרפין, יעצפיו כל הרוחות יעפעעום פאת ועיבות פו אין מזין אותו ממומו, יעצמר, והיה פעץ עתה על מים ועל יבול יעקלו ויעשיו ולא יראה כי יבא זוב, והיה עתה רענן, ויעשית פצרת לא דא, ולא ימיל מעשיות פרי.

לסכום למרות שישנם חליפות במחיר זול יותר, אז אם זה לא על חשבונך זה מה שיתן לו ללמוד בחשק - עלי לשמוח ולסמוך על הבטחת חז"ל.

כעבור חודשים אחדים צלצל הטלפון מחנות החליפות ואמר לי שזכיתי בהגרלה בסך אלף חמש מאות שקלים - תווי קניה באחת מרשתות המזון ועלי לבחור איזה מהם אני מעדיף... לקח לי רגע להתעשת ואז הסתבר כי כל מי שרכש בסכום מסוים השתתף בהגרלה וגם בני מילא את הפרטים שלי עבור השתתפות

בהגרלה ומכל הרוכשים אני זכיתי בגורל בסכום יותר מפי שניים ממה שהשקעתי עבור בני לתלמוד תורה. בקשתי מהם לשלוח לי תלושים ל'סופר' השכונתי הסמוך למקום מגורי. כעבור ימים אחדים, אכן הגיעו התלושים לשמחת כל המשפחה שראו בחוש כיצד ה' מחזיר הוצאות בניו לתלמוד תורה.

רגע, הסיפור לא נגמר... לקראת פסח באותה שנה הלכתי לקנות הלבשה לקראת החג ולחתונת אחד מילדי שחל לאחר ימי ספירת העומר. נכנסתי למשרד של חנות הלבשה

שבני קנה את החליפה וסיפרתי לאחד מהשותפים שהיה שם את הסיפור. הוא כל כך התרגש לשמוע את ההשגחה הפרטית שהגיעה דרכו, ושמח ששיתפתי אותו בסיפור, עד שביקש לעזור לי בהוצאות הביגוד לחתונת בני ביד נדיבה. השפע של הוצאות תלמוד תורה לא פסק גם כאן. תודה לבורא עולם! * * *

ר' יצחק הינו אברך משי החובש את ספסלי בית המדרש וכל רגע פנוי שלו מוקדש ללימוד התורה. אשתו מטפלת במספר תינוקות בכדי לעזור בפרנסת המשפחה. סך ההכנסות הכלליות שלהם עומד על מלגה בסך 1800 ש"ח מהכולל בו לומד יצחק, כ- 2000 ש"ח שאשתו מרוויחה כמטפלת, ועוד 1000 ש"ח מקבלת המשפחה מידי חודש מיהודי יקר שקיבל על עצמו לתמוך בתלמיד חכם - ובחר למטרה זו את ר' יצחק.

הסתפקות במועט היא הטבע השני עבורם, והם חסכנים וזהירים עם כל הצאה. וילדיהם תמיד עליזים ומלאי שמחת חיים, לבושים מסודר ונקי, וכל חזותם מעידה על היותם ילדים אהובים למשפחה מטופחת.

יום אחד ראתה האשה כי בעלה ר' יצחק כבר לא חוזר מהכולל בשמחה כבעבר, ושאלה אותו לפרש הדבר. "נראה לי שפעם היית נהנה מהלימוד בכולל הרבה יותר", אמרה. "נכון", נאנח יצחק והסביר, "בכולל יש מסגרת מסוימת, והאברכים נדרשים ללמוד לפי התוכנית של ראש הכולל, ואילו אני מעדיף ללמוד מסכנות אחרות מאלה הנלמדות כעת בכולל. אלא מה? רק מי שלומד לפי התוכנית הזו זכאי למלגה מלאה. אחרת, הוא לא יקבל את מלגת הכולל, אלא רק את קצבת משרד הדתות, העומדת על כ- 800 ש"ח."

האישה אף שידעה כמה חשוב כל שקל לתקציב המשפחתי לא חשבה פעמיים ואמרה לו: "אדם צריך ללמוד מה שליבו חפץ. אני מבקשת שתתחיל ללמוד באופן עצמאי מה שאתה רוצה, גם אם תקבל אלף שקל פחות."

"ומה עם הכסף?", תמה יצחק. - "ה' יעזור. לא ניכנס לחובות חליה, תמיד ה' עזר." יצחק התפעל מעוצמתה של אשתו ומסירותה, ואכן הודיע להנהלת הכולל שמעתה הוא לומד באופן עצמאי. בעל כורחם קיצצו לו במלגה, והוא שב ללמוד בשמחה את הלימוד שליבו חפץ.

והנה לא עבר שבוע שבו החל יצחק ללמוד באופן עצמאי, פגש אותו היהודי שנהג לתמוך בו באלף שקלים מידי חודש. "הנה אתה!" הוא צהל. "אותך בדיוק חיפשתי." "במה אני יכול לעזור?", מיהר יצחק לברר. "אתה בהחלט יכול לעזור. אמנם לא לי, אלא ל-חמי". כל מה שיצחק ידע על חמיו של ידידו היתה העובדה שאינו שומר תורה ומצוות כלל.

כי למחיה שלחני א-לוקים (מה"ה)

הוצאות המחיה והכלכלה קצובים לו לאדם מר"ה עד ר"ה, כידוע, ולקב"ה יש את הדרכים שלו לתת לכל בריה די מחסורה. בדרך כלל אנחנו בקטנותנו לא מבינים את ההנהגה, אולם לפעמים ניתנת לנו הזכות להבחין ולהרגיש את הנהגת הבורא, לראות את חסדיו העצומים וידו הפתוחה - גם בענין הזה. * * *

מספר בעל המעשה: "בני הבחור ביקש חליפה לחג לקראת חג הסוכות. אשתי הרימה גבה ואמרה כי לפי מיטב זכרונה חליפת השבת במצב מעולה ואין כל צורך בחליפה חדשה. הבחור קיבל את הקביעה של אמו והלך לחדרו. עתה המצפון של אבא החל לעבוד ולא נתן לה מנוח... היא קראה לבנה ואמרה: "יודע מה, בא נמתין עד שאבא יחזור הביתה ונראה מה דעתו בענין ונקבל את פסיקתו..."

החיוך חזר לפניו והמצפון האימהי שקט, והכל בא על מקומו בשלום... כשחזרתי הביתה, שטחה

אשתי את השאלה בפני. ביקשתי לראות את החליפה וקבעתי כי החליפה במצב מצוין ואין כל סיבה לרכוש חדשה. הוספתי לשאול את הבן, מדוע הוא חושב שצריך חליפה חדשה לחג?

בני השיב בדרך ארץ: "אני יודע שהחליפה במצב שפיר ולא חייבים להתחדש. אלא שכל השנה עמלתי קשה בלימוד, ובכל המבחנים הבאתי לא פחות ממאה כדי לשמח אתכם ולהביא להם נחת. אבל אם החלטתם שלא, אז אני מקבל באהבה ובהבנה את ההחלטה."

כאן - אני - כאבא שבאמת רווה נחת מהבן, כבר לא יכולתי לעמוד בפניו, ובפרט שקיבל הכל בדרך ארץ למרות רצונו העז, ואמרתי: "תשמע, אם אתה שואל אם צריך חליפה חדשה, התשובה היא לא ולא, אבל אם אתה שואל אם מגיע לך חליפה כפרס על חריצותך ושקדנותך, התשובה היא כן וכן!!!"

על אתר שלפתי את כרטיס האשראי ונתתיו לבני ואמרתי לו שילך ויקנה עבורו חליפה מהודרת כיאה לבן המקיים את המצוות בהידור ומביא לנו נחת עד בלי די.

פני הבן אורו. ללא שהיות מיותרות הוא יצא לדרכו ירושלימה, הוא התחדש בחליפה מהודרת והתקשר לבקש רשות על מחיר החליפה בסך שבע מאות שקלים, אישרתי לו והוא קיבל חשק להתמיד עוד יותר בלימודיו... לאשתי הסברתי כי מדובר בהוצאות בניו לתלמוד תורה שמובטח כי חוזרים (ביצה טז), ולכן הסכמתי

- "אתה הרי יודע שהוא לא דתי. אבל בשנים האחרונות הוא בכל זאת התקרב קצת, התחיל בין השאר לשמוע הרצאות של רבנים. הנה לפני שבוע בדיקו הוא שמע דרשה של הרב יגאל כהן, שבה הרב הסביר ואמר שהתרומה המבורכת ביותר שקיימת היא תמיכה ישירה בתלמיד חכם שתורתו אומנותו, והיא זו הנותנת עושר."

חמי התלהב מהרעיון וצלצל אלי לברר אם יש לי ת"ח מתאים עבורו. כשאמרתי לו שאני נותן לך 1000 ₪ מדי חודש, הוא מיד אמר: מעכשיו גם אני אתן לך 1000 ₪ מדי חודש, גם אני רוצה שותפות בתורה!..." (האמנתי ואדברה. הובא ב'פרפרת')

לא אתם שלחתם אותי הנה כי הא-לוקים (מה"ח)

כשאדם חי ומרגיש שכל מה שקורה אתו זה משמים, ולא פלוני עשה ולא אלמוני ציער או הטיב לו, חייו מתנהלים על מי מנוחות, וזוכה הוא להשגחה ושמירה מיוחדת.

סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: היה זה לפני מספר שנים. מדובר על אחד מאנשי העסקים המצליחים והעשירים בארה"ב שמגיעים אליו יהודים רבים מהארץ ומהעולם על מנת לבקש עזרה ותמיכה כספית. איש העסקים, אשר הינו יהודי ירא ה', פותח את דלתות ביתו לכל דורש, לא משיב ריקם אף אדם, ועוזר לכל אחד לפי הצורך והיכולת. בפאתי ביתו עומדים שומרים ואנשי צוות רבים שמנהלים את הבית ואת העסקים, והם מורים לכל אורח שבא לבקש תרומה כיצד להגיע לחדרו של הגביר. הגביר היה ממוקם בקומה השנייה, ומקבל קהל במשך שעה מסוימת ביום.

יום אחד החליטו האחראים על הבית לתלות שלטים ברחבי הבית, אשר יכוונו כל אחד שבא לפגוש את איש העסקים כיצד להגיע למשרדו, ובכך יחסכו שאלות והסברים רבים על צורת ההגעה לחדרו. על כל שלט נכתבו המילים 'בעל הבית' וחוץ המורה את כיוון משרדו. כך היה צועד כל אדם על פי השלטים, עד שהגיע ישירות למשרדו בקומה השנייה.

והנה יום אחד מגיע איש עני וקשה יום מארץ ישראל, אותו יהודי עשה את דרכו עד ארה"ב הרחוקה כדי לקבל עזרה כספית שתחלצו ממצבו הקשה. שומרי הבית קיבלו את פניו והורו לו ללכת בכיוון השלטים. הוא נכנס למסדרון המפואר הגדול ורואה שלט: 'בעל הבית - שמאלה'. הוא ממשיך שמאלה ומגיע לסלון מפואר ויוקרתי, שם הוא רואה שלט נוסף: 'לבעל הבית - עלה למעלה'. הוא מטפס על השטיח האדום הפרוס על המדרגה. ורואה שלט נוסף: 'לבעל הבית - המשך ישר'. הוא ממשיך ישר עד שמגיע לכניסה מפוארת של חדר גדול, המעוטרת בנברשות זהב וקישוטי כסף, ועל הדלת כתוב 'בעל הבית'.

הוא פותח את הדלת, ואיש העסקים מקבל את פניו בשמחה ומורה לו לשבת. "סלח לי אדוני", הוא פונה אל איש העסקים בתקיפות, "אתה לא חושב שזו חוצפה איך שאתה מתנהג?!" איש העסקים נבהל לרגע. מעולם לא קיבל תוכחות והערות מאנשים שבאו לבקש

את עזרתו... "מה פשר כל השלטים בביתך: לבעל הבית - שמאלה. לבעל הבית - ימינה?!" אתה מתיימר לקרוא לעצמך בעל הבית?!" בעל הבית יש רק אחד והוא בורא עולם לבדו, אשר הוא ממית ומחיה, מוריש ומעשיר, רופא חולים ומתיר אסורים. אתה בסך הכל הבובה שלו! הוא הפקיד בידך ממון, אך ברגע אחד יכול הוא לקחת ממך הכל, ומניין לך העזות לקרוא לעצמך בשם 'בעל הבית?!"

איש העסקים היה המום. הוא רצה לזרוק את החופצן הזה לכל הרוחות, אך מיד עצר לרגע וחשב: 'הרי מעולם לא אירע לי מקרה יוצא דופן שכזה בו הוכיח אותי קשות אדם שבא לבקש ממני עזרה, הרי זה נגד הטבע, כנראה אין זה אלא רמז משמים שעלי לתקן את מעשיי!'

הוא הודה לו על הערתו והבטיח לשנות את הדבר. לבסוף ביקש העני עזרה כספית, אך העשיר לא העניק לו את הסכום שביקש, אלא כתב לו צ"ק בסכום של פי עשרה ממה שדרש, כשהוא אומר לו: "זה מגיע לך על התוכחה שהוכחת אותי... תודה לך ויום טוב." ואכן, כבר באותו יום החליפו את הכיתוב על

השלטים, ובמקום 'בעל הבית' נכתב 'מנהל', בידיעה שה' הוא בעל הבית, והוא רק המנהל הקטן הנמצא תחת חסותו.

והנה לאחר מספר ימים, בעת אשר ישב איש העסקים בחדרו, הוא רואה במסך העגול שלפניו, אשר מראה את המתרחש בכל חדר, כי באחד החדרים בקומה התחתונה שבביתו התפוצץ צינור, המאיים לשטוף את המכוונות ואת הרהיטים יקרי הערך הנמצאים שם. מיד קרא לעוזרת הגויה ששהתה בחדר הסמוך וביקש ממנה לסגור את צינור המים בדחיפות. העוזרת, משום מה, עשתה את עצמה כלא שומעת, כשבינתים הרהיטים היקרים נרטבים ונהרסים. הוא קרא לה שוב ושוב, אך היא לא ענתה. מיד קרא לשאר העובדים, ואלו רצו במהירות למקום וסגרו את צינור המים ברגע האחרון. איש העסקים ביקש לקרוא לעוזרת ונזף בה קשות על התעלמותה מקריאתו, ולסיום מסר לה מכתב פיטורין ופיטר אותה לאלתר. העוזרת הגיעה לביתה בצער וסיפרה לבעלה: "בעל הבית פיטר אותי!..."

בעלה הגוי זעם ורתח על הבשורה והחליט לעשות את הנורא מכול: הוא לקח כלי נשק, הטמינו בבגדו ורץ לכיוון ביתו של העשיר היהודי כדי לסגור עמו חשבון. הוא נכנס בפתח הבית וחיפש את בעל הבית, אך אל מול עיניו הוא רואה שלטים: "המנהל - ימינה. המנהל - שמאלה". הוא רץ לפי הוראות השלטים, עד שהגיע לחדרו של המנהל ושאל בזעם: "אתה המנהל?!" "ככה אומרים" השיב איש העסקים בחיוך. "תגיד לי, איפה נמצא פה בעל הבית?"

איש העסקים חייך והצביע לשמים, כאומר שה' הוא בעל הבית. הגוי שמע זאת והבין לתומו כי בעל הבית נמצא בקומה העליונה, הוא יצא מחדרו בריצה וטיפס במדרגות בחופזה. מיד כשראה זאת איש העסקים, הבין כי משהו חריג ומוזר מתרחש. הוא נעל את דלת חדרו והזמין מיד את המשטרה. המשטרה וצוות הבית עצרו את הגוי, ואכן גילו כי זמם להרוג את בעל הבית, מפני שפיטר את אשתו.

איש העסקים הביט לשמים ואמר: "ריבוננו של עולם! רק אתה 'בעל הבית', ואילו הייתי כועס על אותו יהודי שהוכיח אותי, וממשיך לקרוא לעצמי 'בעל הבית', היום לא הייתי בין החיים. 'בעל הבית' האמיתי הציל אותי!". (קבלת שבת - הרב צבי נקר)

התוכחה | טור דעה

ויתן את קולו בבכי ולא יכלו אחיו לענות אותו (מה, ב-ג)

יש כאן מדרש מאוד נוקב (מדרש רבה, בראשית, פרק מה): "ויתן את קולו בבכי ולא יכלו אחיו לענות אותו. אבא כהן ברדלא אמר: אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. בלעם חכם של העובדי כוכבים, לא יכול לעמוד בתוכחה של אתונו, הה"ד: (במדבר כב) והסכן הסכנתי לעשות לך כה, ויאמר לא. יוסף טגנן של שבטים היה, ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הה"ד: ולא יכלו אחיו לענות אותו, כי נבהלו מפניו. לכשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר: (תהלים נ) אוכיחך ואערכה לעיניך, על אחת כמה וכמה!"

מה הכוונה שיוכיח הקב"ה כל אחד ואחד לפי מה שהוא? מובא בגמ': ת"ר עני ועשיר ורשע באין לדין לפני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עני הייתי וטרוד במזונותי אומרים לו כלום עני הייתי יותר מהלל?... עשיר אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה? אם אומר עשיר הייתי וטרוד הייתי בנכסי אומרים לו כלום עשיר הייתי יותר מרבי אלעזר אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום?... רשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי אומרים לו כלום נאה הייתי מיוסף?... הגמרא מרחיבה על כל אחד מהם, ומסיימת הגמ': נמצא הלל מחייב את העניים רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים יוסף מחייב את הרשעים: (יומא לה, ב)

יוסף הצדיק

יוסף הצדיק היה במצב של ניסיונות ענקיים קשים ומרים. הגמ' ביומא (לה): מפרשת מהי אותה תוכחה מיוסף. יוסף מחייב את הרשעים בדין שהיה להם ללמוד ממנו להתגבר. שאם הוא התגבר בניסיונות ברמה הזו, בודאי שכל אדם יכול.

וכך מובא בגמ': רשע, אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי (היה), אומרים לו: כלום נאה היית מיוסף?

אמרו עליו על יוסף הצדיק, בכל יום ויום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים. בגדים שלבשה לו שחרית, לא לבשה לו ערבית, בגדים שלבשה לו ערבית, לא לבשה לו שחרית. אמרה לו: השמע לי. אמר לה: לאו.

אמרה לו: הריני חובשתך בבית האסורין. אמר לה: ה' מתיר אסורים. (תהלים קמו, ז-ח).

אמרה לו: הריני כופפת קומתך. אמר לה: ה' זוקף כפופים. אמרה לו: הריני מסמא את עיניך. אמר לה: ה' פוקח עורים.

נתנה לו אלף ככרי כסף לשמוע אליה לשכב אצלה להיות עמה, ולא רצה לשמוע אליה, לשכב אצלה בעוה"ז, להיות עמה לעוה"ב.

בלשון הפסוק כתוב "ולא שמע אליה... להיות עמה", מדוע יש כאן כפל לשון? אלא, מהייתור לומדים לשכב אצלה - בעוה"ז, ולהיות עמה - בעולם הבא. אשת פוטיפר רצתה להחטיא אותו בעוה"ז ובעוה"ב! יוסף הצדיק מחייב את הרשעים משום שהיה להם ללמוד ממנו ולא למדו. (וע"ע במסכת סוטה פרק שביעי בעניין כתיבת התורה על האבנים, שאומות העולם שלחו מומחים שלמדו משם את התורה וראו שאפשר להתגיר ולהצטרף לעם ה', אך הם לא החזירו את אומותיהם בתשובה. ויש עליהם תביעה דומה "היה להם ללמד ולא לימדו" וכע"ז בעוד מקומות נ"ל).

לעני"ד בכל דור ודור יש מהאומות שמפתים אי מי מיראל לבא לחלוק עימם ולהפסיד את 2 העולמות ולהחליף חיי עולם בחיי שעה, להתערבב איתם בעוה"ז ולהדבק בהם לעתיד לבא בגיהנם, בכף הקלע, ובדורות עברו בכל המרת דת של יהודי היו הגויים עושים חגיגות גדולות ברמה שלא היתה כ"כ בגויים שהמירו דתם בדת אחרת, כי הקליפה שלהם משתוקקת להפיל ולו יהודי אחד ח"ו. אבל יהודי לא יכול לדבוק באומות כאן בעולם ולא יעזור יפיפותו של יפת, תמיד יהודי יכול לחזור!

ועיניו הרואות תופעה ענקית של הרבה מאוד בני אבות של בורא עולם שערב עליהם ההורר תשובה, וזה פנפנע בהם כארס של עכנאי עד ששבו ותקנו את דרכיהם.

ועל דרך זה ניתן גם להסביר מדוע קוראים למתייוון בלשון פועל ולא מיייוון שכבר הפך עצמו ליווני, (כמו: "בונה" ולא "בנה" "מתייפייף" ולא "התייפייף"), משום שיהודי לא יכול להתכחש ליהדותו ותהליך ההתייוונות שלו היא נסיבתית ונפעלת כל העת, ודי בפעולה אחת קטנה בשביל שיחזור או שהגויים יזרקו ויקיאו אותו מתוכם כפי שקרה תמיד בכל הדורות.

וכמו שכבר ניבא ירמיהו הנביא: "היהפך כושי עורו וְגַמְר חֲבַרְבְּרֵתוֹ גַּם אֲתָם תֹּכְלוּ לְהִיטִיב לְמַדֵּי הָרָע."

רבי אלעזר בן חרסום

המשך הגמרא: אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום, שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים. ובכל יום ויום נוטל נאד של קמח על כתיפו, ומהלך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. פעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו בו אנגריא. אמר להן בבקשה מכם הניחוני ואלך ללמוד תורה, אמרו לו: חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין מניחין אותך. ומימיו לא הלך וראה אותו, אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה.

הלל הזקן

על הלל הזקן מסופר בגמרא כך: תנו רבנן, עני ועשיר ורשע באין לדין, לעני אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה? אם אמר עני הייתי וטרוד במזונותי, אומרים לו: כלום עני היית יותר מהלל? הלל הזקן בצעירותו עמל קשות לפרנסתו, והיה חוטב עצים בשביל לקבל סכום קטן ביותר. מטבע אחד. לא קלה היתה העבודה הזו, עבודה קשה ומפרכת, בקור ובחום בקיץ ובחורף בגשם בשלג ובשמש העיראקית-הבבלית שקופחת על ראשו. בטח הייתם חושבים שבשכר הוא היה לפחות מתפרנס ברווח, אבל לא. באותם ימים היה עומד שיומר בפתח בית המדרש שהיה גובה מהתלמידים תשלום בשביל שרק מי שרציני ובאמת משתוקק ללמוד תורה יכנס, וכך לא יכנסו פנימה אנשים לא מתאימים. (הנושא מורחב בגמ' ביום הכתרת ראב"ע לנשיא במקום רבי הקדוש, שבו ביום סילקו לשומר בית המדרש). והלל הבבלי מאוד רצה להיכנס פנימה לשמוע דברי א-לוקים חיים יוצאים מפי גדולי ונשיאי הדור שמעיה ואבטליון, אבל לא היה לו מספיק כסף לשלם לשומר בית המדרש.

מה עשה? הלל פשוט חתך את המשכורת הזעומה שקיבל תמורת עבודתו הקשה במסירות נפש, חצי מזה נתן לשומר בית המדרש ורק בנותר התפרנסו הוא ואנשי ביתו. בשבת אחת לא היה לו כסף לשלם לשומר בית המדרש, והוא לא יכל להיכנס פנימה.

כאב לו, הוא השתוקק בכל נימיו נפשו לשמוע את גדולי הדור מלמדים תורה אבל לא נתנו לו להיכנס. הלל לא אמר נואש כי הכיצד יתכן שכולם בפנים ילמדו תורה בלעדיו? הוא יישאר בחוץ ולא יוכל לשמוע כמו כולם? לא יקום ולא יהיה! הוא החליט לבדוק אולי יש איזו שהיא דרך כך לשמוע את החכמים והוא חיפש מבחוץ אולי יש חלון או כניסה אחרית, אבל לא היה. אולי יש איזשהו חרך צר או ארובה שדרכה אפשר לפחות לשמוע את השיעור.

הוא סרק את כל המבנה ו... כן, הוא מצא ארובה סגורה שקופה שככל הנראה נועדה בשביל לדעת את זמני התפילה. (בזמנם לא היו לוחות שנה מדויקים והיו צריכים כל הזמן לבדוק האם היה נץ או שקיעה או כל זמן אחר). הוא ראה את אותה ארובה שדרכה אפשר לשמוע קצת והוא החליט להישאר שם צמוד לארובה הזו ולהקשיב לקול התורה המתוקה.

היה לו קר וזה היה שבת עם מזג אויר חורפי מאוד והוא לא נרתע בכהו זה! הוא הצמיד את אוזנו והתאמץ להקשיב בכל כוחו עד ש...

לבינתיים החל לרדת שלג כבד והקור היה מצמיח, השלג החל להיערם מעט ולאחמ"כ נערם עוד ועוד והלל הבבלי לא נרתע. לקראת הבוקר חכמים רצו לדעת האם הגיע הזמן לקרוא קריאת שמע ולהתפלל והסתכלו לכיוון הארובה ולא הבינו למה לא נכנס משם אור. ואז הם שמו לב שיש שם דמות אדם על החלון, שהיא זאת שמסתירה את אור השמש.

הם נבהלו ומהר רצו לגג והתחילו לפנות שלג בגובה מטר וחצי שנערם מעל גופו המעולף של הלל, הם חיללו שבת מפני פיקוח נפש, הדליקו לו את התנור והצילו את חייו. החיים של מי שעתיד להיות נשיא ישראל בעתיד.

זה מסירות נפש אמיתית!! עכשיו יבוא אחד ויגיד "עני הייתי והתעסקתי בפרנסתי במקום ללמוד תורה", יאמרו לו: כלום היית עני יותר מהלל הזקן? אפילו עני כמותו מסר נפשו ללמוד תורה. ק"ו אתה שאתה מחויב להתאמץ יותר בשביל ללמוד תורה.

הערב נא ה' א' את דברי תורתך בפנינו ונהיה אנחנו וצאציאונו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה אמן.

על רמת גדלותו ורום מעלתו, של הלל הזקן נשיא ישראל, שהיא בלתי נתפסת, לא נוכל להשיג ולהבין. אך יש ביטוי בגמרא (סוכה כח, א) על מעלתם של תלמידיו של הלל הזקן. וכך מובא בגמ':

"תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו, ושלשים מהן ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, עשרים בינונים. גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי: שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים קלים וחמורים וגזרות שוות תקופות וגימטריאות שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים משלות כובסין משלות שועלים דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן היות דאביי ורבא. לקיים מה שנאמר (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. וכי מאחר שקטן שבכולן כך, גדול שבכולן על אחת כמה וכמה! אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל: בשעה שכולן עוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו מיד נשרף." **עד כאן הגמ'.**

ואם התלמידים כך, אז הרב (הלל הזקן) על אחת כמה וכמה. "א"ר יוחנן... אם הרב דומה למלאך ה' צבק-ות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו..." ובוודאי שגדולי עולם אלו ראו בהלל שבעיניהם הוא עונה לרמה הנדרשת ש"יבקשו תורה מפיהו..." (מועד קטן יז, א), וכ"ש אפילו הרבה מעבר לזה... ולא נרחיב יותר מידי. (וזאת תורת השבת)

שימוש בתמונה לפי סעיף 27

אנא הרבו בתפילה ולימוד תורה לרפואת האישה החשובה אורה בת ברכה בתושח"י